

»ŽALITEV VERSKIH ČUSTEV«

Nestrinjanje z vsebino
objavljenega članka
v časniku *delo*

V časniku *Delo* z dne 26. maja 2007 sta na strani 17 pod naslovom *Kulturaža* in podnaslovom *Ali obstaja življenje po ljubezni?* objavljena zapis novinark Mojce Kumerdej in fotografija fotografa Marijana Zlobca z motivom Matere božje s Ptujске Gore. Novinarka v članku med drugim opisuje motiv objavljene fotografije, na kateri je namesto Ptujске Matere božje upodobljena razgaljena Tina, pod rdečim plaščem pa so namesto vernikov upodobljene lutke kot občestvo moškega spola. Objava je v neskladju s 63. členom Ustave Republike Slovenije, ki med drugim pravi, da je spodbujanje verske nestrpnosti v nasprotju s temeljnim dokumentom naše države.

Članek je bil objavljen dva dni po tem, ko smo v Cerkvah na Slovenskem praznovali pomemben praznik Marije, Pomočnice kristjanov. Še posebej slovesno ta dan praznujejo nekateri redovniki, npr. salezijanci in hčere Marije Pomočnice. Verniki se k Mariji, Jezusovi materi, od začetkov krščanstva obračamo s priprošnjami in zahvalami.

V naš urad smo s strani več posameznikov, predvsem iz mariborske nadškofije, v kateri Ptujška Gora predstavlja osrednje Marijino nadškofijsko romarsko središče, dobili več ogorčenih protestov. Kristjani takšno ravnanje doživljamo kot žalitev verskih čustev in svetinje Marijine podobe, ki Slovencem predstavlja duhovno okrepitev ter kraj molitve in milosti.

Od odgovornih pričakujemo pojasnilo in opravičilo. Ne moremo sprejeti dejstva, da osrednji slovenski dnevnik pod podobo kulture in umetnosti objavlja ter promovira tovrstna besedila in fotografije. S tem namreč žali čustva katoličanov in smeši češčenje Device Marije.

Protest Tiskovnega urada Slovenske škofovske konference

Gotenica – država v državi

Televizijski dokumentarec *Gotenica – skrivnostni kraj zamolčane zgodovine*

Gotenica s cerkvijo sv. Ožbolta leta 1936

Na Televiziji Slovenija so 22. maja predvajali dokumentarni film z naslovom *Gotenica – skrivnostni kraj zamolčane zgodovine*.

To je drugi dokumentarec, ki ga je *Televizija Slovenija* posnela o nekdanjem zaprtem območju na Kočevskem, prvega, *Dosje o zaprtem varovanem območju*, je leta 1992 posnela Rosvita Pesek. Pod sedanjim dokumentarcem je kot scenarist in režiser podpisan Slavko Hren, ki ima že izkušnje s temami iz temačne povojne zgodovine, saj je v času znamenite razstave *Temna stran meseca* posnel številna pričevanja in komentarje o tistem delu slovenske povojne zgodovine, o katerem se do leta 1990 ni smelo govoriti.

Prazni arhivi?

Tako kot že leta 1992 se tudi avtor najnovejšega dokumentarca ni mogel opreti na pisno arhivsko gradivo, temveč na pričevanja nekdanjih udeležencev dogajanja in na posnetke iz starih socrealističnih propagandnih filmov. Povedano je bilo, da arhivov o zaprtem območju ni. To je sicer malo verjetno, saj so naši arhivi, ki skrivajo listine o medvojnem in povojnem dogajanju pod komunizmom na Slovenskem, še vedno precej neznani, tudi težko dostopni, predvsem pa so neizkoriščeni. Glavni del izjemno obsežnega gradiva, ki govori o delovanju Udbe na primer, je nedostopen, udbovski dosjeji, ki popolnoma razgalijo nekdanji komunistični režim, pa imajo oznako zaprtosti oziroma nedostopnosti do leta 2050 in še dalje. Dobro so se zavarovali pred resnico!

Režiser je posnel in pokazal vse, kar mu je bilo dostopno. Ničesar ni prikrival. Pri-

krivajo drugi: nekdanji »oskrbniki« zaprtega območja, predvsem pa naši zgodovinarji – razen seveda obeh izjem, ki sta v dokumentarcu nastopila, Jožeta Dežmana in Mitje Ferenc –, ki nam še naprej krojijo podobo o naši polpretekli zgodovini. Tu mislim na vse tiste, ki nam krojijo smernice o naši zgodovinsko-pisni znanosti, od raziskovalne in pedagoške do arhivske. Vsi po vrsti so »staro-novi« ljudje, in vsi so »varuhi resnice«. Takšni dokumentarci, kakršne na *Televiziji Slovenija* delajo Jože Možina, Rosvita Pesek in Slavko Hren, nam odkrivajo, kako globok je razkorak med še vedno uradnim in med tistim, kar se je v resnici zgodilo. Toda ta prepad je v resnici še globlji.

Vojna in revolucija

V dokumentarcu smo izvedeli, da je Gotenica eden najstarejših krajev na Kočevskem, da je tam stala cerkev sv. Ožbolta že ob naseljevanju Kočevarjev na slovensko etnično ozemlje, da je bila pred drugo svetovno vojno vas z največ prebivalci na Kočevskem – bilo jih je okoli 500, od tega je bilo okoli 20 odstotkov Slovencev –, da je bil tam sedež občine Gotenica, da so se leta 1941 kočevski Nemci večinoma izselili, da je imela tam postojanko italijanska vojska in da se je po »osvoboditvi« leta 1945 vse spremenilo. Zaradi izselitve Kočevarjev je bilo praznih veliko hiš, v katere so se naselili begunci iz krajev ob Kolpi, ki so bili med vojno inter-

nirani, Italijani pa so jim domove požgali. Tja je nova oblast naselila tudi cele družine z obmejnega območja, od Gorenjske in Koroške do Prekmurja. Do leta 1948 je v Gotenici živelo 148 ljudi. Novi gospodarji so po vojni razmišljali, kaj naj naredijo z območjem in tukajšnjimi ljudmi. V Kočevski Reki so ustanovili kmetijsko zadrugo, v Gotenici pa državno posestvo. Na njem so prebivalci Gotenice delali kot napol sužnji. Dobivali so sicer skromno plačilo, toda režim je bil suženjski. Ko so zjutraj vstali, so se morali zbrati sredi vasi, kjer so jih določili v desetine, potem pa so z orodjem odšli na različna delovišča, se spominja Tone Šega. Včasih so jim določili normo, delalo se je dvanajst ur dnevno.

December 1949

Leta 1949 so se oblastniki odločili, da bodo območje popolnoma zaprli za zunanji svet in tam zgradili podzemne objekte za republiško vodstvo, ki bi se tam skrilo v primeru napada na državo. Decembra so prišli tovarnjaki pred hiše in ljudi na hitro odpeljali. Tone Šega je dejal, da trije niso hoteli oditi: njegova mama s tastom in Marija Bartol. Kasneje jim je Maček, gospodar Gotenice in celotnega zaprtega območja Kočevske Reke, ki je obsegalo okoli 200 kvadratnih kilometrov, dovolil, da ostanejo. Tam so bili zaposleni do upokojitve leta 1966.

Zelo nazoren je bil Slavko Abram, ki je ob sočnih izrazih pripovedoval, da niti ženi ni smel nič povedati, kaj dela na Kočevskem. Nekoč je moral igrati na harmoniko Mačku, ki se je ob jedači in pijači veselil z nekimi ženskami in mu zagrozil: »Ti k... hudičev, da ne boš kaj govoril!«

Uničenje sakralnega

Območje Kočevske Reke je bilo zaprto štiri desetletja, od leta 1949 do 1990. V tem času

Podzemlje Gotenice

Lovska kočča Iskrba – kraj, kjer so se imeli tovariši lepo

je zanj veljal režim prepovedi, ki je za današnji čas nedojemljiv. Imelo je dva strogo zaprta centra, Gotenico na severu in Škrilj na jugu. Škrilj ni bil nikoli odprt za javnost in je še danes nedostopno območje. Henrik Dralka, upokojeni strojnik in rezervni oficir, je povedal, da so oni porušili cerkve »samo« v Gotenici, v Borovcu, na Zdihovem in v Škrilju. Le kam so izginile vse ostale cerkve, kapele, znamenja in celo pokopališča? Saj je bilo pred drugo svetovno vojno in revolucijo na širšem kočevskem območju skupaj 149 sakralnih objektov, od tega je bilo 20 župnijskih in 93 podružničnih cerkva ter 36 kapel, zdaj pa je na istem območju skupaj 55 sakralnih objektov, od tega 13 župnijskih in 34 podružničnih cerkva ter 8 kapel. Od tega je danes na območju, ki je bilo nekdanje zaprto, samo ena cerkev, v Kočevski Reki, pa še ta je bila zgrajena pred nekaj leti kot »nadomestna gradnja« države za po vojni uničene cerkve na Kočevskem.

»Imel je rad otroke«

Henrik Dralka se je v dokumentarcu razhujdal, da če bi bil on leta 1990 v Škrilju, Igor Bavčar (tedanji notranji minister) tja ne bi prišel. Kakor hitro bi kdo tja vstopil, je poudaril, »tam ne bi več preživel«. Kdor koli, saj je to prisegel in podpisal. Kaj pa je prisega in podpis z oprano glavo? Za trenutno slovensko vlado je dejal: »Oni, ki so proti nam ...«

Gospodar zaprtega območja je bil Ivan Maček – Matija, ki je bil med vojno in po njej vodja Ozne, tiste komunistične vojaško-polijske organizacije, ki je izvedla poveljne množične pomore. Podjetje, ki je gradilo podzemne objekte v Gotenici, Škrilju, Borovcu in drugod, se je imenovalo »Gradbeno podjetje Ivan Maček –Matija«. Drugi pričevalec o zaprtem območju Vinko Fugina se je o Mačku izrazil zelo pohvalno: da je imel zelo rad otroke, da je poznal razmere, se zanimal za ljudi, živel »skromno, zelo skromno«, pri čemer je imel v mislih

prizidek neke novogradnje v Gotenici, kjer je prebival, ko je bil tam. No ja, o številnih drugih za tisti čas razkošnih stavbah, kot je bila lovška kočča Iskrba s spremljevalnimi objekti, je molčal.

Molk o najhujšem

Nedavno sem bil na območju Kočevske Reke, kjer sem zapisal pričevanja treh ljudi, ki so živeli v štiri desetletja zaprtem območju. Ko sem se pogovarjal z njimi, sem jasno zaznal potrebo po resnici, hkrati pa veliko tesnobo, obrambni mehanizem iz težke preteklosti, da o mnogih stvareh oziroma dogodkih ne smejo govoriti. V dokumentarcu so bili nekdanji kaznjenci, ki so kot sužnji gradili mnoge objekte v zaprtem območju, le omenjeni. Gotovo je, da je kdo tam tudi umrl, skoraj gotovo pa so tudi koga ubili. Med njimi je bil tudi duhovnik Alfonz Jarc. Kje so njihovi grobovi, nihče noče niti namigniti, kaj šele odkrito povedati.

Zaprta ostaja

Za Škrilj smo že povedali, da je povsem nedostopen za javnost tudi danes. Tudi po Gotenici se navadni državljani ne moremo sprehajati, saj je kraj zaprt z zapornico in zastražen s policijo. V njem je od leta 1992 Vadbena-oskrbni center slovenske policije, v katerem je, kot je dejal vodja centra Franc Berkopec, zaposlenih kar 55 ljudi. Podzemni objekti nad Gotenico, kjer naj bi se v primeru napada na Jugoslavijo skrivalo slovensko politično vodstvo – v resnici pa bi bili v takšnem primeru prava mišlovka –, danes služijo za skladišče, kjer Arhiv Slovenije hrani filmsko gradivo. V dokumentarcu je bilo povedano, da se je v nekoč nekulturne objekte naselila kultura. Morda, vendar je veliko te kulture bolj propagandnega kot pa kulturnega značaja.

Takšne dokumentarce, kot je bil ta o Gotenici, si lahko na *Televiziji Slovenija* samo še želimo.